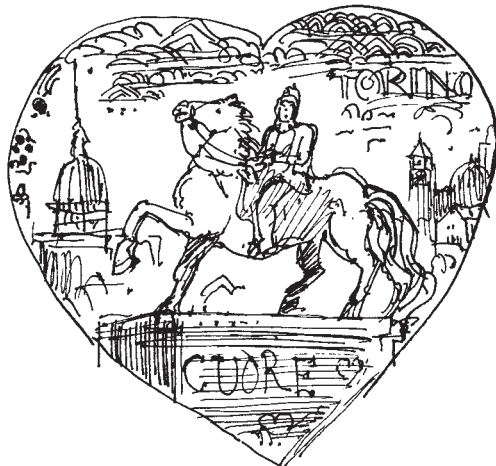

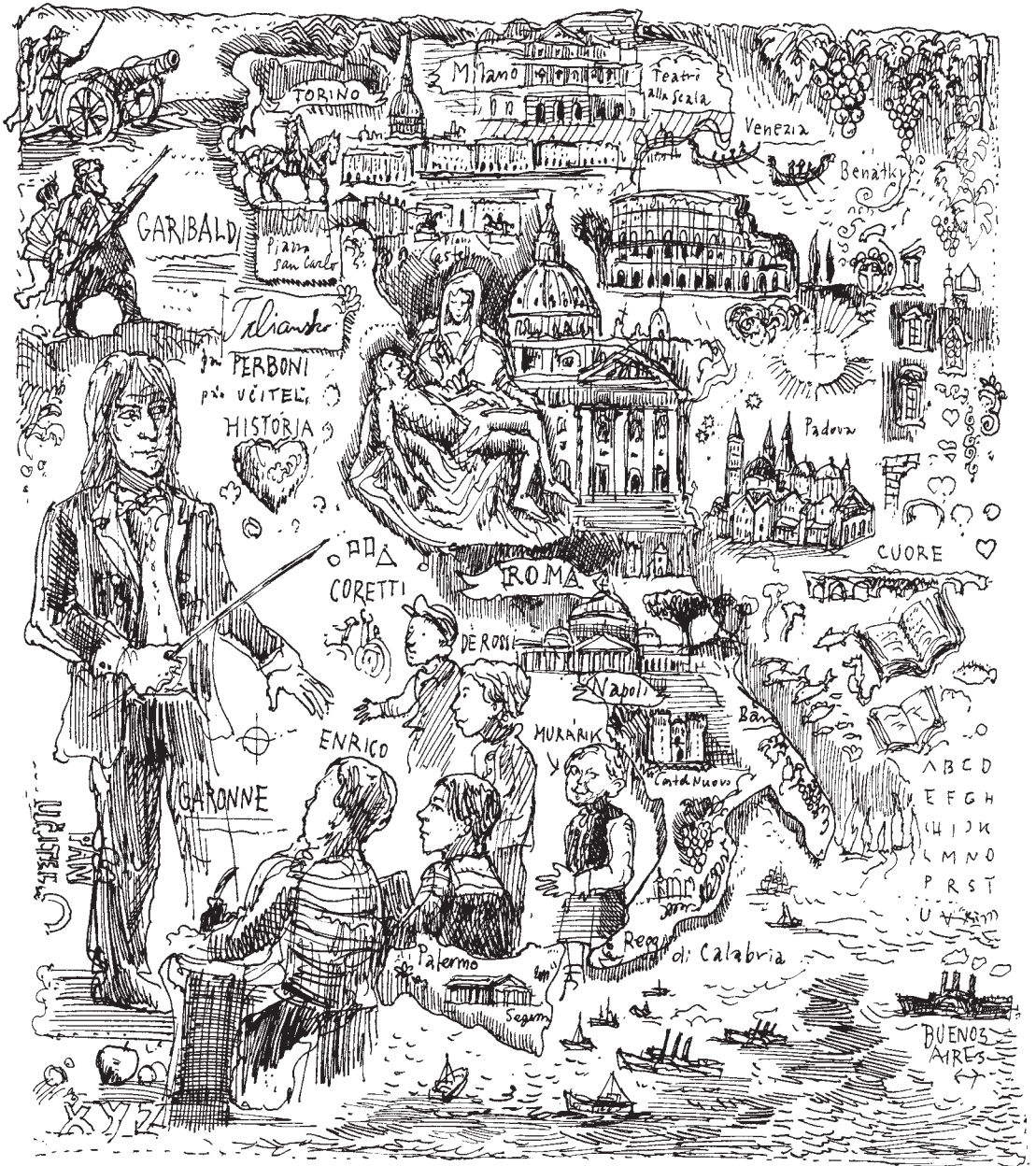
Edmondo de Amicis

SRDCE

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

TORINO

Milano

Teatri alla Scala

Venezia

Benathy

GARIBALDI

Piazza San Carlo

Taliansko

PERBONI

pr. VCITEL

HISTORIA

AD
CORETTI

ROMA

CUORE

PEROSI

VABOLI

ENRICO

MURARIK

GARONNE

Palermo

Segurn

Regio di Calabria

Buenos Aires

ABCD
EFGH
IJKL
MNOP
QRST
UVW
XYZ

Edmondo
de Amicis

SRDCE

Ilustroval Martin Kellenberger

Translation © Štefan Gráf
Cover design © Martin Kellenberger
Illustrations © Martin Kellenberger
Slovak Edition © Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o. Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV, spol. s r. o.

Edmondo de Amicis: Srdce
Z talianskeho originálu Cuore (Ugo Murzia, Milano 1966) preložil Štefan Gráf
Zodpovedná redaktorka Natália Petranská Rolková (profitexty.sk)
Obálka Martin Kellenberger
Hana Fašungová (vasgrafik.sk)
Sadzba a tlač P+M Turany

Vydanie druhé, vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov prvé
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-623-6

Túto knižku venujem deťom základných škôl od deviatich do trinástich rokov. Mohol by som ju nazvať Príbeh jedného školského roku, ktorý napísal žiak tretej triedy talianskej obecnej školy.

Keď hovorím, že knižku napísal žiak tretej triedy, nemienim tým povedať, že ju napísal práve takto, ako je vytlačená. Postupne si značil do zošitu všetko, čo videl, počul, cítil a myslel si v škole i mimo nej. A jeho otec spísal koncom školského roku stránky tejto knihy podľa tých poznámok, pričom sa snažil nezmeniť myšlienky a zachovať podľa možnosti synove slová. Syn potom po štyroch rokoch, keď už bol na gymnáziu, rukopis znovu prečítal a doplnil všeličím novým, čo mal ešte ako čerstvé spomienky na osoby a veci. Čítajte teraz túto knihu, deti. Dúfam, že sa vám zapáči.

O K T Ó B E R

Prvý deň v škole

Pondelok, 17.

Dnes máme prvý deň školu. Tie tri mesiace prázdnin na vidieku prešli ako sen! Matka ma dnes ráno odprevadila na Barettilho oddelenie a dala ma zapísať do tretej vyššej; hlavu som mal ešte plnú vidieka a mal som zlú náladu. Všetky ulice sa hmýrili deťmi; dve kníhkupectvá boli plné otcov i matiek, ktorí kupovali školské tašky, zošity a obaly. Pred školou bolo toľko ľudí, že školník i mestský strážnik celkom ustali od námahy, aby bránu udržali voľnú. Blízko vchodu som zacítil, že ma niekto poklopkal po pleci; bol to môj učiteľ z druhej triedy, vždy veselý, s červenými rozstrapatenými vlasmi. Povedal mi:

– Tak čo, Enrico, už sme sa navždy rozlúčili?

Tiež som to dobre vedel; a jednako ma jeho slová zaboľeli.

Ťažko sme sa dostali dnu do školy. Páni, panie, ženy z ľudu, robotníci, dôstojníci, staré mamy, slúžky, každý z nich držal jednou rukou chlapca a v druhej doklad o postúpení do vyššej triedy. Zapĺňali predsieň i schodište a robili taký hluk, ako keď sa vchádza do divadla. S radosťou som znovu uzrel veľkú prízemnú miestnosť s dverami do siedmich tried, cez ktorú som tri roky prechádzal takmer každý deň. Bol tu stisk, učiteľky prichádzali a odchádzali. Moja učiteľka z prvej vyššej ma zdravila z dverí triedy a povedala mi:

– Enrico, tento roku pôjdeš hore na poschodie; neuvidím ťa tadeť ani len prechádzať! – A smutne na mňa pozerala.

Riaditeľ bol obklopený ustarostenými ženami, lebo pre ich chlapcov už nebolo v škole miesto. Zdalo sa mi, že mu od vlašajška brada ešte väčšmi ošedivela. Aj chlapci vyrástli a pribrali. Na prízemí, kde sa rozdeľovanie žiakov už skončilo, boli prváčikovia. Nechceli vojsť do triedy a bránili sa ako somáriky. Bolo ich treba vtiahnuť ta nasilu; podaktorí ušli z lavíc. Iní zasa, keď videli rodičov odchádzať, pustili sa do plaču, nuž rodičia sa museli vrátiť a utešovať ich alebo vziať so sebou. Učiteľky boli z toho zúfalé.

Môj malý brat sa dostal do triedy učiteľky Delcativej; ja k učiteľovi Perbonimu, hore na prvé poschodie. O desiatej sme boli všetci v triede: bolo nás päťdesiatštyri. Z mojich spolužiakov z druhej triedy tam bolo sotva pätnásť alebo šestnásť chlapcov, medzi nimi Derossi, ten, čo bol vždy najlepším žiakom. Keď som si pomyslel na lesy a hory, kde som strávil leto, zdala sa mi škola celkom malá a smutná! Spomínal som si aj na svojho učiteľa z minulej triedy. Bol taký dobrý, vždy sa smial spolu s nami. A bol taký maličký, že sa zdal byť našim spolužiakom. Prišlo mi ľúto, že ho tu už neuvidím, s jeho strapatými červenými vlasmi.

Náš nový učiteľ je vysoký, s vyholenou bradou, s dlhými šedivými vlasmi; na čele má rovnú vrásku. Má aj hrubý hlas a prezerá si nás uprene jedného po druhom, akoby chcel čítať v našom vnútri; a nikdy sa nesmeje.

Povedal som si: – Hľa, prvý deň. Ešte deväť mesiacov. Koľko učenia, koľko mesačných skúšok, koľko námahy!

Musel som nájsť pri východe matku, náhlil som sa pobožkať jej ruku.

Povedala mi:

– Odvahu, Enrico! Budeme sa učiť spolu.

Vrátil som sa domov spokojný. No už nemám svojho učiteľa s jeho dobrým a veselým úsmevom a škola sa mi nevidí taká pekná ako predtým.

Náš učiteľ

Utorok, 18.

Po tomto ráne sa mi páči aj môj nový učiteľ. Keď sme vchádzali do triedy, sedel už na svojom mieste. Každú chvíľu nazrel do triedy daktorý z jeho vľajších žiakov, aby ho pozdravil; tak prechádzali okolo, nakúkali dnu a pozdravovali ho:

– Dobrý deň, pán učiteľ. – Dobrý deň, pán Perboni.

Niektorí vošli, podali mu ruku a odišli. Bolo vidieť, že ho majú radi a že by sa chceli k nemu vrátiť.

Učiteľ odpovedal:

– Dobrý deň, – a stískal ruky, ktoré mu podávali. Nehľadel pritom na nikoho; pri každom pozdrave zostával vážny, so svojou rovnou vráskou na čele; obrátený k obloku sa pozeral na strechu náprotivného domu. Zdalo sa, že pozdravy mu spôsobujú utrpenie namiesto toho, aby ho tešili.

Potom si nás pozorne prezeral jedného po druhom. Pri diktáte zišiel zo stupienka a prechádzal sa medzi lavicami. Tu zazrel chlapca, ktorý mal tvár celkom červenú od samých vriedkov, prestal diktovať, chytil mu tvár do rúk a prezeral mu ju; potom sa chlapca spýtal, čo mu je, a prešiel mu dlaňou po čele, aby sa presvedčil, či ho nemá horúce. V tej chvíli sa jeden chlapec za ním postavil na lavicu a začal predstierať, že je bábka. Učiteľ sa prudko zvrtol; chlapec sa zarazil a zostal stáť so zvesenou hlavou. Očakával trest. Učiteľ mu položil ruku na hlavu a povedal mu:

– Viac to už neurob. – Nič iné. Vrátil sa k stolu a dokončil diktát.

Po ňom na nás chvíľu ticho pozeral; vzápätí povedal veľmi pomaly svojím hrubým, ale dobráckym hlasom:

– Počúvajte. Máme spoločne stráviť rok. Usilujme sa prežiť ho v dobrom.

Učte sa a buďte dobrí. Ja nemám rodinu. Mojou rodinou ste vy. Vlni som ešte mal matku; zomrela mi. Zostal som sám. Mám na svete iba vás, nemám inú lásku, aj moje myšlienky patria iba vám. Vy máte byť mojimi synmi. Mám vás rád, majte ma aj vy radi. Nechcel by som dakoho z vás trestať. Dokážte mi, že ste správni chlapci; naša trieda bude ako jedna rodina a vy budete mojou potechou a pýchou. Nežiadam, aby ste mi niečo sľúbili slovami; som si istý, že v srdci ste už povedali áno. A ďakujem vám.

V tej chvíli vošiel školník a oznámil koniec vyučovania. Vyleteli sme rýchlo z lavíc. Chlapec, ktorý sa predtým postavil na lavicu, podišiel k učiteľovi a povedal mu chvejúcim sa hlasom:

– Pán učiteľ, odpusťte mi.

Učiteľ ho pobožkal na čelo a povedal mu:

– Choď, synáček.

Nešťastie

Piatok, 21.

Školský rok sa začal nešťastím. Keď som šiel dnes ráno s otcom do školy a opakoval som mu učiteľove slová, zrazu sme zbadali, že ulica je plná ľudí, ktorí sa tisnú pred školskou bránou. Otec mi hneď povedal:

– Nešťastie. Rok sa zle začína!

Len ťažko sme sa predrali dnu. Veľká vstupná miestnosť bola preplnená rodičmi a chlapcami, ktorých sa učiteľovi nepodarilo zahnať do triedy. Všetci boli obrátení k riaditeľni a ozývali sa ich výkriky:

– Úbohý chlapča! Úbohý Robetti!

V úzadí miestnosti plnej ľudí bolo vidieť ponad hlavy prilbicu mestského strážnika a riaditeľovu plechavú hlavu; potom vošiel pán s vysokým klobúkom a všetci vraveli:

– To je lekár.

Môj otec sa spýtal jedného učiteľa:

– Čo sa stalo?

– Prešlo mu cez nohu koleso, – odvetil učiteľ.

– Zlomilo mu nohu, – povedal ktosi.

Zranený bol chlapec z druhej triedy. Cestou do školy, na ulici Dora Grossa, zazrel dieťa-prváčika, čo ušlo matke a spadlo uprostred cesty, pár krokov od omnibusu, ktorý mu prichádzal od chrbta. Druhák odvážne priskočil, zdrapil dieťa a strhol ho do bezpečia; no už nestačil stiahnuť späť nohu a koleso omnibusu mu ju prešlo. Je to synček delostreleckého kapitána.

Pokým toto rozprávali, jedna pani vrazila do miestnosti a ako šialená prerážala ľudí. Bola to Robettiho matka, ktorú boli zavolať. Druhá pani jej

bežala v ústrety a s plačom sa jej hodila okolo hrdla: bola to matka zachráneného dieťaťa. Obidve vtrhli do riaditeľne a bolo počuť zúfalý krik:

– Och, môj Giulio! Dieťa moje!

V tej chvíli zastal pred bránou koč a čoskoro nato sa zjavil riaditeľ. V náručí držal chlapca, ktorý mal hlavu položenú na jeho pleci, tvár mal bledú a oči zavreté. Všetci stíchli. Bolo počuť matkine vzlyky. Riaditeľ na chvíľu zastal a chlapca trochu nadvihol oboma rukami, aby ho takto ukázal ľuďom. Vtedy učitelia a učiteľky, rodičia, chlapci, všetci sa ticho rozhovorili:

– Výborne, Robetti! – Výborne, úbohé dieťa! – A posielali mu bozky.

Učiteľky a chlapci, ktorí stáli okolo neho, mu bozkávali ruky a ramená.

Chlapec otvoril oči a riekol:

– Moja aktovka!

Matka zachráneného dieťaťa naňho plačky pozrela a povedala mu:

– Ja ti ju ponesiem, anjelik milý, ja ti ju ponesiem! – A pritom podopierala matku raneného, ktorá si zakryla tvár rukami.

Vyšli, položili chlapca do koča a koč odišiel. A potom sme všetci vošli do tried.

Kalábrijský chlapec

Sobota, 22.

Včera večer, práve keď nám učiteľ hovoril novinky o chudáčikovi Robettim, ktorý už môže trochu chodiť o barlách, vošiel riaditeľ s novým žiakom. Bol to chlapec s veľmi tmavou tvárou, s čiernymi vlasmi, s veľkými čiernymi očami a s hustými obrvami; šaty mal tmavé, s čiernym koženým opaskom. Riaditeľ iba čosi povedal nášmu učiteľovi, odišiel a nechal

v triede chlapca, ktorý sa pozeral na nás svojimi čiernymi očami, akoby sa bál... Tak mu teda učiteľ chytil ruku a povedal triede:

– Môžete sa tešiť. Dnes nastúpil do školy malý Talian narodený v Reggio v Kalábrii, vyše päťsto míľ odtiaľto. Majte v láske svojho bračeka, ktorý prišiel tak zďaleka. Narodil sa v slávnom kraji, ktorý dal Taliansku významných mužov a dáva mu dobrých pracovníkov a výborných vojakov; narodil sa v jednom z najkrajších krajov našej vlasti, kde sú hlboké lesy a vysoké vrchy, kde býva nadaný a smelý ľud. Majte ho radi, aby mu nič nepripomínalo, že je tak ďaleko od mesta, kde sa narodil; presvedčte ho, že taliansky chlapec, nech by prišiel do hocktorej talianskej školy, všade nájde bratov.

Nato učiteľ vstal a ukázal na nástennej mape Talianska bod, kde je Reggio di Calabria. A potom hlasno zavolať na toho, čo bol vždy najlepším žiakom:

– Ernesto Derossi!

Derossi vstal.

– Pod' sem, – povedal učiteľ.

Derossi vyšiel z lavice a postavil sa k stolu, tvárou ku Kalábrijcovi.

– Ako prvý žiak triedy, – povedal učiteľ, – objím na privítanie v mene celej triedy nového druha; objatie syna Piemontu so synom Kalábrie.

Derossi objal Kalábrijca a povedal mu jasným hlasom:

– Vitaj! – a ten ho prudko pobožkal na obe líca.

Všetci tleskali.

– Ticho! – skríkol učiteľ. – V škole sa netlieska!

No bolo vidieť, že je spokojný. Chlapcovi určil miesto a odprevadil ho k lavici. Potom ešte dodal:

– Dobre si zapamätajte, čo vám poviem. Za to, aby sa mohol kalábrijský chlapec cítiť ako doma v Turíne a chlapec z Turína zase ako vo vlastnom domove v Reggio di Calabria, za to bojovala naša krajina päťdesiat rokov

a za to zomrelo tridsaťtisíc Talianov. Vy sa musíte všetci navzájom ctiť a milovať, a kto z vás by urazil tohto druhu za to, že sa nenarodil v našom kraji, nebol by hoden zdvihnúť oči na našu trojfarebnú zástavu.

Len čo si Kalábrijec sadol na svoje miesto, jeho susedia mu darovali perá a obrázok a jeden chlapec z poslednej lavice mu poslal švédsku známku.

Moji spolužiaci

Utorok, 25.

Chlapec, ktorý poslal Kalábrijcovi známku, sa mi páči zo všetkých najviac. Volá sa Garrone, je najväčší v triede, má skoro štrnásť rokov, veľkú hlavu a široké plecia. Keď sa smeje, vidieť, aký je to dobrák; no zdá sa, že stále premýšľa ako nejaký chlap. Teraz už poznám mnohých svojich spolužiakov. Iný chlapec sa mi páči iba preto, že sa volá Coretti a nosí kabátik čokoládovej farby a čiapku z mačacej srsti. Je vždy veselý. Jeho otec obchoduje s drevom a bojoval vo vojne roku 1866 v útvare princa Umberta. Vrávelo sa, že má tri vyznamenania. Potom je tu malý Nelli, úbohý hrbáčik, slabý a s chudou tvárou. A ďalší chlapec, ktorý sa volá Votini, je veľmi dobre oblečený a stále si oberá zo šiat akési vlásky. V lavici predou mnou sedí chlapec, ktorého nazývajú „murárikom“, pretože má otca murára. Tvár má okrúhlu ako jablko, nos v nej ako guľku. Ten má zvláštnu schopnosť, vie urobiť *zajačí pysk*. Všetci mu to kážu robiť a rehocú sa. Nosí malý plstený klobúk, ktorý sa mu v aktovke utľapkal a vyzerá ako vreckovka. Pri murárikovi je Garoffi, mládenec dlhý a vycivený, s nosom ako soví zobák medzi malilinkými očičkami. Ustavične sa zaoberá

pierkami, obrázkami a zápalkovými škatuľkami a úlohy si píše na nechty, aby ich mohol potajomky čítať.

Potom je tu jedno pánča, Carlo Nobis, zdá sa byť veľmi pyšný. Sedí medzi dvoma chlapcami, ktorí sú mi sympatickí: jeden je kováčov syn, vopchaný do kabáta, čo mu siaha až po kolená, bledučký, takže vyzerá byť chorý a preľaknutý a nikdy sa nezasmeje. Druhý s červenými vlasmi, má nevládnú ruku a nosí ju zavesenú na krku. Otec mu odišiel do Ameriky a matka chodí predávať zeleninu. A môj ľavý sused je zvláštny chlapec – volá sa Stardi, – je malý a územčistý, akoby nemal krk, hundroš, s nikým sa nerozpráva, a zdá sa, že ťažko chápe. No pri vyučovaní je pozorný a ani okom nemihne, načúva so zvrášteným čelom a stisnutými zubami. A ak sa ho niekto na niečo spýta vtedy, keď hovorí učiteľ, tak prvý a druhý raz neodpovie a na tretí raz kopne. Vedľa neho sedí zlý a zlomyseľný chlapec

Franti, už ho vylúčili z iného oddelenia. Sú tu aj dvaja bratia rovnako oblečení, veľmi sa na seba podobajú. Obaja nosia kalábrijské klobúky s bažantím brkom. No najkrajší a najnadanejší zo všetkých je Derossi, naisto bude najlepší i tohto školského roku. Učiteľ, ktorý sa už o tom presvedčil, ho stále vyvoláva. Ja však mám rád Precossiho, kováčovho syna, toho s tou dlhou kabanickou, ktorý sa zdá byť chorľavý. Vravia, že ho otec bíjava; je veľmi plachý a zakaždým, keď sa dakoho na dačo opytuje alebo sa dakoho dotkne, povie: – Prepáč mi, – a hľadá svojimi dobráckymi a smutnými očami.

No Garrone je najväčší a najlepší.

Šlachetný skutok

Streda, 26.

Práve dnes ráno sa Garrone ukázal. Keď som vošiel do triedy – trochu neskoro, lebo ma zastavila učiteľka z prvej vyššej a opýtala sa ma, kedy môže prísť k nám domov – učiteľ tam ešte nebol. Traja či štyria chlapci zapárali do úbožniaka Crossiho, toho s červenými vlasmi, čo má jednu ruku nevládnú a matku predavačku zeleniny. Štuchali ho pravítkami, hádzali mu do tváre šupky z gaštanov a nazývali ho kalikou a ohavou, potom ho napodobňovali, ako nosí ruku v šatke. A on, celkom sám vzadu v lavici, bledý, počúval a hľadel raz na jedného, raz na druhého chlapca s prosebným výrazom v očiach, aby ho len nechali na pokoji. No oni sa mu čoraz väčšmi posmievali a Crossi sa začal triasť a červenieť od zlosti. Zrazu bezočivý Franti vystúpil na lavicu a predstieral, že nesie v každej ruke kôš. To napodobňoval Crossiho matku, ako prichádza k bráne školy čakať synčeka; pretože teraz bola chorá. Viacerí sa začali rehotat'. Vtom Crossi stratil hlavu, schmatol kalamár a šmaril ho celou silou Frantimu do hlavy; lenže Franti uhol a kalamár buchol do prs učiteľa, ktorý práve vchádzal.

Všetci sa rozbehli na svoje miesta a nastrašene stíchli.

Učiteľ zbledol, vyšiel k stolu a vzrušene sa spýtal:

– Kto to bol?

Nikto neodpovedal.

Učiteľ zvolal po druhý raz mocnejším hlasom:

– Kto to hodil?

Tu sa Garrone zľutoval nad chúd'at'om Crossim, prudko vstal a povedal rozhodne:

– Ja som to bol!

Učiteľ naňho pozrel, pozrel na zadivených žiakov; potom povedal pokojným hlasom:

– Nebol si to ty.

A o chvíľu:

– Vinník nebude potrestaný. Nech vstane!

Crossi vstal a plačky povedal:

– Podpichovali ma a urážali, ja som stratil hlavu a hodil som...

– Sadni si, – povedal učiteľ. – Nech vstanú tí, čo ho rozhnevali.

Zdvihli sa štyria so zvesenými hlavami.

– Vy, – povedal učiteľ, – ste urážali spolužiaka, ktorý vám nič neurobil, posmievali ste sa nešťastníkovi, bili ste nevládneho, ktorý sa nemôže brániť. Dopustili ste sa toho najhanebnejšieho, najmrzkejšieho skutku, akého sa vôbec môže ľudský tvor dopustiť. Zbabelci!

Keď dopovedal, šiel medzi lavice, chytil Garroneho, ktorý stál so sklonenou hlavou, za bradu, zdvihol mu tvár, pozrel mu do očí a povedal:

– Ty si šľachetná duša.

Garrone sa zarazil, no o chvíľu pošepol niečo učiteľovi do ucha. Učiteľ sa obrátil k štyrom vinníkom a povedal drsne:

– Odpúšťam vám.

Moja učiteľka z prvej vyššej

Štvrtok, 27.

Moja učiteľka dodržala slovo: prišla dnes k nám domov vo chvíli, keď som sa chystal odísť i s mamou a odnieť bielizeň jednej chudobnej žene, ktorú

odporúčali noviny *Gazzetta*. Už prešiel rok, čo sme u nás učiteľku nevideli. Všetci sme ju privítali. Je stále rovnaká, malá, so zeleným závojom okolo klobúka, jednoducho oblečená a zle učesaná, lebo sa nemá kedy upraviť. No je bledšia ako vlani, má ten istý biely klobúk a jednostaj kašle. Moja matka jej povedala:

– A zdravie, pani učiteľka? Nedávate si dost' pozor!

– Ech, na tom nezáleží, – odvetila s veselým i smutným úsmevom zároveň.

– Rozprávate prihlasno, – dodala moja mama, – veľmi sa zadýchate pri tých vašich chlapcoch.

Je to pravda; jej hlas vždy počuť. Pamätám sa na to, keď som ešte chodil do jej triedy. Ustavične hovorí, lebo chlapci sa vtedy nerozpŕtujú, a ani chvíľočku neposedí. Som si istý, že prišla preto, lebo nikdy nezabúda na svojich žiakov; roky si pamätá ich mená. V dňoch mesačných skúšok beží k riaditeľovi spýtať sa, koľko bodov dosiahli. Čaká ich pri východe a prezerá im úlohy, aby zistila, ako pokročili. A mnohí prichádzajú k nej ešte aj z gymnázia, keď už nosia dlhé nohavice a majú hodinky.

Dnes sa vracala celá zadychčaná z obrazárne. Bola tam so svojimi žiakmi, ako to robieva už roky, keď ich každý štvrtok odprevádza do niektorého múzea a všetko im tam vysvetľuje. Chúd'a učiteľka, taká je vychudnutá! No stále je čulá a vždy sa rozohní, keď vraví o škole. Chcela znovu vidieť posteľ, na ktorej som ležal veľmi chorý pred dvoma rokmi. Posteľ teraz patrí môjmu bratovi. Chvíľku sa na ňu pozerala a nevládala hovoriť. Potom musela rýchlo odísť, aby navštívila ešte chlapca zo svojej triedy, remenárovho syna chorého na osýpky. Okrem toho mala opraviť hrbu zošitov, bude pracovať celý večer. A musí dať aj súkromnú hodinu matematiky jednej predavačke neskoro večer.

– Tak čo, Enrico, – povedala mi pri odchode, – máš rád svoju učiteľku ešte i teraz, keď už riešiš ťažké úlohy a píšeš dlhé kompozície?

Pobozkala ma a na schodoch ešte dodala: – Nezapadni na mňa, Enrico!

Moja dobrá učiteľka, nezabudnem na teba nikdy, nikdy! A keď vyrastiem, aj vtedy si na teba spomeniem a prídem ťa navštíviť medzi tvojich žiakov; a zakaždým, keď prejdem okolo školy a začujem hlas niektorej učiteľky, bude sa mi zdať, že počujem tvoj hlas, a rozpamätám sa na tie dva roky, ktoré som strávil v tvojej triede. Spomeniem si, ako si ma naučila toľko vecí, ako som ťa videl veľa ráz prechorenú a ukonanú, ale vždy starostlivú, vždy zhovievavú, zato zúfalú, keď daktorý žiak nedržel správne prsty pri písaní. Spomeniem si, ako si sa triasla, keď sa nás inšpektori všeličo vypytovali, šťastná, keď sme sa dobre držali, vždy dobrá a milujúca ako matka. Nie, nikdy na teba nezabudnem, drahá učiteľka.